

(3)

QVAESTIONES
CATECHI-
STICAE, LECTV
IVCVNDAE, SIMVL
& utiles: luculentius
quam antehac,
excusæ.

AUTHORE GEORGIO
VVICELIO.

*Excusum Moguntiae, apud S. Victorem,
in officina Francisci Bohemi.*

M. D. XLIII.

LECTORI VERITAS
tis Catholicæ studioſo
S.

HAS CATECHESIS, QVVM MI=
hi otium eſſet ab Aula, et memet aliquo modo
collegiſſem, animo nimirum ſereniore ſcripſi.
Hagiologij bona pars eodem tempore elaborata mi=br/>hi, idq; non ſine adminiculo F. Andreæ Sonnebergij
mox prodiabit. Honoraui Sanctos, hoc eſt, C H R I=br/>S T I corpus, qui adoro caput. Auguror opus iſpis
etiam aduersarijs probatum iri. Pudebit tandem ſui
Vicelioniaſtigas, & pigebit in immenſum, ſe mihi
toties iniuriā feciſſe, tamq; indignis modis
toties exulem Vicelium affixiſſe. Oro
pater cœleſtis, ne ſtatuaſ illis
hoc peccatum. Vrſinæ ſeu
Berlini.

Anno M. D. XXXIX.

GEORG. VVICEL.

QVAESTIO NES CATECHI- STICAE.

E V Spuer, quis fecit
coelum, terram, mare,
et quicquid in his con-
tinetur? R E S P O N D.
Deus in principio. Et
fecit hæc ex nihilo, per uerbum suū.
Nam dixit, & facta sunt omnia: ni-
mirum Archangeli, Angeli, Homi-
nes, Volucres cœli, lumenta terræ,
Pisces maris, Sol, Luna, Stelle, Dies,
Nox, Arbores fructiferæ & infructi-
feræ, Herbæ, Flores: Breuiter quicq;
quid est in rerum natura, siue id uis-
deatur, siue non uideatur.

2. Quid de Deo quod dicas ha-
bes? R E S P O N D. Deus spiritus est,
non corpus, & unus, unius, inuisibilis,

A ij lis,

Q V A E S T I O N E S

Iis , sine principio , sine fine , implens
cœlum et terram sua maiestate ac po-
tentia . Nomen eius Adonai , quod est ,
Dominus , existens essentia propria .
Ad hunc collatus , totus orbis et ple-
nitudo eius uix fuerit aquæ guttula .
Humana lingua deficit in eloquen-
do , illo etiam , quod minimum est
Dei . Taceo igitur , & maiestatem
adoro .

3. Est ne mundus finem habitu-
rus ? R E S P O N D . Eo nihil certius .
Nam ut sumpsit initium , ita finem
accipiet . Omnia orta occidunt . Ni-
hil firmum . Olim in cataclysmo pes-
runt aquis ingens hæc fabrica , post
hæc igne peribit , nimirum appeten-
te die Domini .

4. Dic quomodo sit creatus ho-
mo ? R E S P O N D . Sic nobis sacra scri-
ptura

ptura tradit: Et creauit Deus Adam
hoc est, hominem ad imaginē suam.
Ad imaginem Dei creauit illum, ma-
sculum & foeminam creauit.

5. Addito plura de conditione
Adæ seu hominis. RESPOND. For-
mauit dominus Deus hominem e'
puluere terræ, & inspirauit in faciem
eius spiraculum uitæ. Et fuit in ani-
mam uiuentem.

6. Audiui de creato Adam, subiun-
gito de formata Heua. RESPON. Et
cadere fecit dominus Deus sopor-
rem super Adam, & dormiuit. Et
tulit unam e' costis eius, & clausit car-
nem pro ea. Et ædificauit dominus
Deus costam, quam tulerat ex Adā,
in mulierem, & adduxit eam ad A-
dam. Et dixit Adam: Hac uice os ex
osſibus meis, et caro ex carne mea, et

A iij uocabis

Q V A E S T I O N E S

uocabitur uirissa , quia ex uiro sumpta est ista.

7. Nunquid ex duobus illis protoplastis humanum genus omne ortum est? R E S P O N D. Etiam. Idcirco uocamus Adam & Heua parentes nostros, nosq; illorum filios et filias, sed infœliciter natos.

8. Et quænam huius infœlicitatis causa? R E S P O N D. Inobedientia . Nā in terrestri Paradiso collocati , fructum diuina uoce uetitum , ex arbore decerptum ederunt.

9. Id uero cuius hortatu , aut impulsu ? R E S P O N D. Callidi serpentis, seu diaboli, is inuidit oblatam foecitatem progenitoribus illis nostris . Igitur blāda persuasione decepit simplices , utq; suo dicto morem gererent, illectauit.

jo. Qua-

10. Qualis arbor erat, cuius uesci fructu non debuerunt? RESPOND. Arbor scientiae boni & mali, de hoc gustasse humana calamitas est, hoc pomum momordisse, mors. Deleſtauit hominem scientia boni & mali, age, adsequutus est, quod concupiuit, scit bonum et malum: Atqui preſtiterat neſciuisse. Sed donato poſtea humanæ ſalutis uindice, non omnis no male cefſit. Nam reparatur quod perierat.

11. Quomodo cefſit persuasim et ſe-
ductis, quod interdictum guſtarunt
cibum? RESPOND. Iam dixi. Eo-
dem enim guſtu & incurrerunt iram
Dei creatoris ſui, & posteris ſempit-
ernam noxam pepererunt. Nam
hoc lapsu ſuo, peccatores ex inno-
centibus facti ſunt. Et ut primi

A iiiij homiſ

Q V A E S T I O N E S

homines , ita primi peccatores Adā
& Heua.

12. Igitur edisse non sibi tātum ob-
fuit , sed uniuersis etiam mortalibus
nondum natis eo tempore? R E S P O N .
Maxime. Hinc enim peccatum uisq;
huius in mundum introijt , & per
peccatum mors . Inobedientia illa ori-
go peccati est. Nemo hominum pec-
caret , nisi primus homo peccauisset.
Illiū peccatum omnium peccatum
est, illius mors omnium mors : quia
eadem caro , idem sanguis utrobiq;
Ex eadem massa, ijdem nati sunt, na-
scuntur & nascentur uniuersi.

Igitur commune malum calamis-
tosū homines serpenti maligno acces-
ptum ferimus? R E S P O N D . Uticq;
Persuasor diabolus eo' miseriæ per-
duxit genus humanum, ne solus suo
merito

merito periret in æternum.

13. Et quis, obsecro te, diaboli orsus est? Vnde noxa, unde lues hæc in toto terrarum orbe? R E S P O N D. Ex angelis cœlo deturbatis, cacodæmones facti sunt. Cuius deterrimæ me, tamorphoseos cauſsa fuit, superbia, qua regnum creatori proximum affectarunt. Imperandi libido fecit ex angelo diabolum de cœlesti creatura, Stygiæ paludis animal.

14. Existunt ne Angeli tam boni quam malii? R E S P O N D. Existunt: in hominē ut impugnent, illi ut prospugnent, pro Dei consilio atque dispensatione.

15. Ecquid de atris spiritibus ait? R E S P O N D. Idem quod de diabolo & angelis eius. Circumuolitant isti mali spiritus in aëre, & inde telis

A v emissis

QV AESTIONES

emissis hominum corda, ad quod, cunque uolunt flagitiorū genus propellunt: Si tamen illos sua ferri uoluntate sinat solus omnipotēs Deus.

16. Homo quibus constat partibus? R E S P O N D. Duabus naturaliter, Nempe anima & corpore. Secundum animam sapit & sentit homo: Secundum corpus nihil differt à cæteris animantibus. Secundum animam est homo immortalis, at secundum corpus mortalis. Nam in terram redit, unde uenit.

17. Ob quam causam creatus est homo? Et quur in terra uitam agit? R E S P O N D. Ut ei qui se creauit seruiat, nimirum Deo nostro, qui non solum fecit nos, quum nihil essemus, uerum etiam qui posteaquam fecit, pascit nos, et protegit, & custodit & regit,

Nes

Neque enim sibi homo natus est.

18. Quomodo seruiendum est deo creatori, rerum uniuersarū opifici, & tam benefico patri? R E S P O N D. Fide, fiducia seu confidentia, amore, timore, inuocatione, laudatione, gratiarū actione, et mandatorum diuinorum obseruatione, quæ est prima sapientia, summa obedientia, uera religio.

19. Vnde isthuc homo præstare poterit? Num ex seipso, an uero alio unde? R E S P O N D. Spiritus sanctus datus est nobis è cœlo, hoc inoperante in cordibus nostris, poterimus fidere Deo, quem credimus, & seruare præcepta eius, quem diligimus. Id quod est facere uoluntatem Dei.

20. Quis omnium, obsecro, huiusmodi patefecit miseris mortalibus calamis

Q V A E S T I O N E S

Iamitosis, terrigenis, & in puluerem
redituris animantibus? R E S P O N D.
Principio uir Dei Moses, deinde san
cti Prophetarum, postremo ipse Dei fi
lius. Per hos erudiuit, instituitque &
edocuit homines nos optimus maxi
mus Deus, omnia quae sunt & scitu
& factu necessaria.

21. Istud' ne fecerunt uiua uoce, an
mutis chartis? R E S P O N D. Vtrum
que ex æquo. Nos tamen relictis il
lorum libris potissimum utimur, quip
pe posteri. Et libri illi uulgo appels
lantur Biblia sacra.

22. Quot in linguis habentur illa?
R E S P O N D. In tribus primarijs, uides
licet, Hebræa, Græca & Romana seu
Latina. E' linguis istis transfunditur
doctrina coelestis in complures alias,
ut sua queque natio dialecto loquitur

27. Quo,

23. Quoniam uero sacra Biblia legisse non sufficerit, nisi lecta etiā intellectu exponeris, quo doctore, ductore uero eam ad rem fuerit opus? RESPOND. Spiritu Dei sancto, quo nimurum magistro pleraque sunt & dicta & scripta.

24. Nunquid licebit preterea creaturam consulere? RESPOND. Homines qui sapientia spirituali prediti sunt, consulas licet. Nam sæpen numero datur alteri scire, quod te lateat.

25. E' relictis ergo Biblijs talibus contigit humano generi cognitio diuinæ uoluntatis. Iam uero quid de reparatione amissæ salutis ait? RESPOND. Aio optima quæque. Per Adā eramus peccatores, per Adam sumus iusti. Alter attulit mortem, alter uitā. Ab illo perditio ab hoc saluatio.

26. Quid

Q V A E S T I O N E S

26. Quid isthæc anthithesis sibi
uult: Duo ne Adam sunt, & ij usque
adeo diuersi? **R E S P O N D.** Maxime.
Prior Adam è luto sculptus, de quo
dixi hactenus, peccati fax, & mortis
origo nobis fuit. Posterior Adam è
Maria natus multis post sæculis, ius-
stitiæ fons, & initium uitæ nobis est.
Ilio patre pulsi fuimus ex Paradiso,
Hoc duce in Paradisum reuertimur.
Ilio genitore, filij hominum, hoc res-
genitore filij Dei sumus. Per illum
terræ nati, per hunc cœlo renasci-
mur.

Vnde'nam eiusmodi didiceris,
edictio. **R E S P O N D.** È Biblijs & spi-
ritu sancto meam mētem linguam quod
formauit Ecclesia, cui ceu matri acces-
pta fero hæc, quæ didici rudimenta
Christianæ religionis,

27. Igis

27. Igitur Adamus ille posterior plus quam homo sit, necesse est, siquidem tanti boni author existit? **R E S P O N S.** Modis omnibus. Prior Adā nihil nisi homo, secundum nomen suum, & quidem homo mortis, homo iræ: At iste desideratus Adā, expectatio gentiū, speciosus forma præ filijs hominum, præterq; quod homo Deus etiā est, quippe uerbum, quod fuit in principio, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil quod factum est. In ipso uita erat, est, & erit. **Ipsæ Alpha & ω.**

28. Vnum certe esse Deum, paulo ante memorabas, in hac ne persuasiōne durandum? **R E S P O N S.** Omnium maxime, ut multos deos respuit nostra professio, ita unum recipit. Trias quam confitemur, monadem nequaquam

Q V A E S T I O N E S

quaquam excludit unus Deus , tria nomina . Pater esse sine filio non possest , nec sine patre filius . Vtriusque idem existens spiritus , ab utroque procedit ; atque ita tria unum constituantur.

29. Quo nomine appellamus filium illum Dei , eundem cum patre & spiritu , nisi quod ille preterea homo factus est ? R E S P O N . Iesum Christum . Nomen Iesu indidit illi angelus Gabriel , antequam in utero Virginio conciperetur : Nomen Christi dicit a dignitate , eadem fide , qua Iesu licebit lehoua dicere , quo appellatione nomine , omne genu flectatur : Est enim augustum Dei nomen . Et eodem animo Messiam , quo Christum dicimus . Hoc demum nomen in nos deriuatur , alterum non item , A' Christo

sto enim Christiani uocamur, seu à
Messia Messiadæ. Reliquum est, ut
tam magnifico atq; glorioſo cognos-
mini respondeamus.

30. Quid sibi uult uocabulum spiritus? RESPOND. Tertium hoc diuinitatis nomen significat nobis uim Dei, qua humana pectora illuminantur, & ad cognitionem diuinarum rerum ducuntur. Hac item superna ui Dei credentes in aduersis consolamur, ad'q; sufferentiam exhortamur. Hæc est illa diuina uirtus, per quam possumus facere uoluntatem domini tam agendo, quam patiendo.

33. Recte tu quidem, sed quo tandem modo effecit filius ille Dei uini, ac unius Iesu qui uocatur Christus, uerbum patris, & eiusdem sophia æterna, quo inquam modo effecit ut amisit?

B   *fa fa*

Q V A E S T I O N E S

fa salus perditis nobis restitueretur?
RESPOND. Effuso sanguine suo in
morte crucis. Hoc emit pretio das-
mnatum mundum. Hoc pignore lis-
berauit captiuitatem orbis. Hac com-
mutatione exoluit, quod debeba-
mus filij Adæ.

32. Quo tempore, loco'ue id
actum? RESPOND. Regnante Tibe-
rio Cæsare Romano, Anno mundi
3980. Locus est Hierosolymæ
Iudæorum. Illic enim, inq; tota Palesti-
na obambularat benefaciendo &
sanando omnes oppressos à diabo,
Io: præterquam quo'd prædicarat res-
ignum Dei, inter oues perditas do-
mus Israëliticæ.

33. Quo consilio ac proposito Dei
fuerat unigenitus ille patris morte tā
infamī damnandus? RESPOND. Sic
habet

habet Apostolica lectio contra Iudeos homicidas: Hunc definito consilio et præscientia Dei traditum cum accepissetis per manus iniquorum, crucifixum interemistis, quem Deus suscitauit, solutis doloribus mortis, quantum impossibile erat teneri illum ab ea. Ceterum hoc consilium, hanc præscientiam sapientissimi Dei scrutari, nostrum non est. Illud nostra scire refert, unigenitum Dei nobis è morte æterna saluandis, mortem temporalem oportuisse perpeti.

34. Nunquid præcesserant aliquot uaticinia, hoc ipsum confore? R E S P. Profecto: et ea uaria, mirum in modum consentientia. Lex typis quibusdam præluserat, Prophetæ oracula ante consignarant omnia, quam fierent.

B ij 35. Ex

Q V A E S T I O N E S

35. Ex hisce præclarissimis factis
prouenit ne nobis Euangelium? R E-
S P O N D. Prouenit. Atque huius ceu-
tubæ sono expergefactus orbis, eui-
gilauit ad Christianam fidem: quum
altum sterteret antea in densissimis
ignorantiæ tenebris sepultus.

36. Quid eramus prius quam no-
bis Euangelium contingeret? R E-
S P O N D. Nos gentes eramus, homi-
nes athei, & impuræ uitæ: ij enim, e-
quorum stirpe nos prognati, com-
plures deos, hoc est, dæmonia colue-
runt Dei loco, ac talibus dijs digne-
uixerunt. Lex Mosis, atque prophe-
tarum libri superioribus sæculis no-
stros illos progenitores infoelicissi-
mos latuerunt. Cuiusmodi nobis
Teutonibus unâcum Euangeliô pre-
dicato aliquot retro sæculis habere

con-

contigit. Atque hos quidem libros, receptos, ut alia fide, ita alio sensu intelligimus atq; Iudgi. Nos Christum crucifixum in illis, & Christianæ innocentiae doctrinam, formamq; querimus.

37. Et quæ nam natio Mosen & prophetas habuit ab initio? R E S P. Iudaica natio. Hæc originem traxit ab Abrahamo patriarcha. Hos vocant Israëlitas, è quibus est Christus, quantum ad carnem attinet, qui est in omnibus Deus benedictus in sæcula, Amen. Porro Moses & prophetæ scripti, appellantur uetus Testamentum secundum literam.

38. Nouum Testamentum quid dicimus Christiani? R E S P O N D. Id in litera est, quicquid Euangeliæ & Apostoli de filio Dei seruatore mun-

B ij di

Q V A E S T I O N E S

di scripserunt. Alioqui totum hoc quod credit ac agit Ecclesia Christi, noui Testamenti nomine censeri debet.

39. Quid est Euangelium? quid Ecclesia: R E S P O N D . Euangelium est prædicatio illa de restituta salute, qua uniuersus terrarum orbis fuit exhilaratus: Primum per Apostolos, dein per Apostolicos (sic enim Apostolorum discipulos appellant) Postremo per tot alios confessores Christi Iesu. Ecclesia est, omnes illi populi sub cœlo, quos diuinæ huius prædicationis energiæ, in sanctam societatem congregarunt, ac uelut in unum corpus coagmentarunt Apostoli & horum successores.

40. De Euangelio plura loquitor. R E S P O N . Euangelium est Apostolorum

stolorum sermo, partim quo Christi nativitatem, uitam, mortem, resurrectionem, ascensionem, &c. mundo nunciant hodie etiam per scripta sua: partim quo Christi doctrinam insuulgant. Altera igitur Euangeliij parte fides prædicatur, altera probitas docetur. Per Euangelium expagannis Christiani, per Euangelium ex noxijs innoxij reddimur. Euangelica promissio, ut pure credamus, Euangelica lex, ut recte uiuamus, à nobis exigit. Tā enim promissionis, quām legis idem Christus Iesus, & author & doctor. Vitæ æternæ hæreditatem à Christo promissam credendo nobis arrogamus, propriamq; dicamus, at uiuendo apprehendimus.

41. Addito nonnihil etiam de Ec-

B iiiij clesia.

Q V A E S T I O N E S

clesia. R E S P O N D . Ecclesia est com
munio Christianorū, quotquot ho
rum aut sunt aut fuerunt, aut erunt
in uniuerso mundo. Hæc per Euans
gelium ut est facta, ita per Euange
lium conseruatur. Est hæc Christi
sponsa, adeoq; unum cum illo cor
pus: à cuius consortio ejici, damnari
est; In illius uero communione uelut
in corpore membrum perseverare,
saluari est. Vbi Christus, ibi salus. In
Ecclesia Christus est, caput uidelicet
& angularis lapis: Est igitur in Eccle
sia salus.

42. Quare dicitur Ecclesia Catho
lica? R E S P O N D . Quòd sit uniuersalis
ad quatuor attingens orbis climata.
Atque hac appellatione excludun
tur schismaticorum Ecclesiæ, tametsi
tales Ecclesiæ nomine uocari, piacu
lum

Ium existimo. Ecclesia una eadem' q̄
est sub sole, ut unus idem' q̄ Christus
est. Hęc ubique gentium eadem per-
stat fide, eadem doctrina munitur: sa-
tagens Christo suo per omnia confi-
gurari, abnegato quippe tam mun-
do, quam mundi principe.

43. Quid vocant sectas, aut schis-
smata? RESP. Nouas istas ecclesio-
nas, quas subinde homines irrequiete
autoritate propria, imo corrupti affe-
ctionibus, unitate rupta condunt,
posthac clamant: Ecce hic Christus,
En Euangelion. Quo se igitur uertet
populus in tam grauibus Christianę
fidei dissidijs, dum suam quisque uen-
ditat Ecclesiam, hoc est, Dum suum
cuique pulchrum? RESPOND. Ad
Ecclesiam Catholicam, quae sancto-
rum omnium communio, cuius neq̄
B v fides

QV AESTIONES

fides uariatur, neque doctrina mutatur. Catholicam dico, quæ habuit Apostolos, quæ martyres thaumaturgos, quæ sanctissimos Episcopos, quæ centum quadraginta quatuor milia signatorum, & præterea turbam quam dinumerare nemo potest ex omnibus gentibus, populisq; & linguis. Catholicam dico, cuius autoritas est Apostolica, cuius antiquitas est ueneranda, cuius sanctitas est admiranda. Catholicam dico, non hereticam: uniuersalem, nō partialem, toto orbe diffusam, non hoc aut illo angulo inclusam ac cōfusam, quæ trahit originem ab Apostolis, non ab apostatis, in qua splendescit εὐταξία. in qua est consensus, concordia, & charitas, quæ denique triumphauit de trecentis sectis, iudicio Dei iusto.

44. Potest etiam errari in Ecclesia?
RESPOND. Ut peccari in ea posse
test, ita errari etiam: sed hoc ipsum
hominum uitio, non Ecclesiæ impunis-
tari debet. Iam uero ut arguuntur
peccata fidelium in Ecclesia, sic car-
pendi atque corrigendi etiam erro-
res sunt in Ecclesia: nihilo enim hæc
ob id peius audit.

45. Penes quos est potestas Ec-
clesiasticæ reipublicæ? RESPOND. Pe-
nes Episcopos Catholicos, à seipsis
non electos, nec dogmata noua dis-
seminantes, utpote quæ prioribus
Ecclesiæ seculis incognita extiterunt,
& è quorum germine in Germania
pro uirtutibus uitia pullulant.

46. Sed ne uidear alia interroga-
re, quam te puer respondere per æta-
tē decet, omissis paulisper tetricis ac
odiosis

Q V A E S T I O N E S

odiosis, ad utiliora, quæque classem
tuā magis ornant, redeamus. Quan-
doquidem uero de Ecclesiæ negotio
percunctari cœperam, dic age, qui-
bus rebus constat Ecclesia? R E S P O N.
Ecclesia & Christianismus idem fe-
rē pollent. Proinde quicquid de alte-
ro dictum fuerit, de altero quoque li-
cebit intelligi. Ecclesia, quam insuper
Rempub. seu ciuitatem Christi uocia-
tari possis, omnino cōstat rebus lon-
ge augustissimis, & ijs quibus cum
collata pulcherrima ac preciosissima
quæque mundi huius, uix quisquiliq-
aut ferramenta fuerint.

Inaudire mihi gestit animus, cu-
iusmodi nam hæ res sint tam preclara-
ræ, atque adeo diuinæ. R E S P O N D.
Sancta & Catholica Christi Iesu Ec-
clesia consistit in uocatione pastorū,
seu

seu ordinato præsbyterio, prædicatione restitutæ per Christum salutis, regula fidei, eruditione Christianæ conuersationis, exhortatione ad officia, Baptismo, Confirmatione, Liturgia seu Eucharistia, Pœnitentia, Exomologesi, potestate soluendi ac ligandi, Charismatibus spiritus sancti, sanctimonia uitæ ac disciplina, sufferentia crucis, constantia martyrij, literaria pugna aduersus infideles & haereticos, Monastica, uirginitate, uiduitate, coniugio, quotidiano Dei cultu, honore Diuorum, qui cum Christo sunt, psalmodia, hymnodia, precatio ne, gratiarum actione, sacrarum litterarum lectione, Eleemosyna tam publica, quam priuata, ceremonijs ac ritibus qui nobis antiquitatem referrunt, traditionibus Apostolicis. Synodis

Q V A E S T I O N E S

nodis, Episcopali uisitatione, cōtem-
ptu mundi, studio peregrinationis in
patriam, cura moritrorum & mor-
tuorum. H abes omnem penē Hierar-
chiam Ecclesiasticam ceu in pinacō
deliniatam. Sunt hæc quidem ma-
gna omnia, uerum de singulis libeat
audire, nisi per longum foret. Etsi ni-
hil omnium est, quod pueros inge-
nuos, & Christo consecratos, aut di-
scere tædeat, aut quod didicerunt, re-
citare pigeat. Attamen paucis rem
absoluemus, ego quæritando, tu re-
spondendo, contenti Euangelica
simplicitate.

47. Quis uocat præsbyteros ceu
operarios in messem albam extrudē-
dos? R E S P O N D. Paterfamilias, qui
est dominus Deus. Vocat autem du-
plici modo, Nimirum spiritualiter, &
corpo

corporaliter. Largitur nobis spiritum suum, cumq; hoc dona spiritus, Inde non solum idonei efficimur ad obeundum munus Ecclesiasticum, uerum etiam ad suscipiendum illud trahimur. Nō enim fraternitati Christianæ prodesse non possumus, in hoc quippe renati. Post hæc uocamur ab hominibus, id Deo procurante, imo per homines Deo uocante ac mittente.

48. Vtra uocatio præpollet, diuina ne, an humana? R E S P O N D. Diuina. Citra hanc frustra uocere humanitus. Negotium Dei agitur, ob id diuinitus uocetur ac mittatur mysta necesse est: ut maxime cesset humana uocatio, quæ tamen temere contemni non debet.

49. Quid comitatur uocationem ministro,

Q V A E S T I O N E S

ministrorum Christi; R E S P O N D . Ordinatio legittima, quæ sit per Episcopos. Horum enim autoritate & recipiuntur uocati, & constituuntur recepti in Ecclesijs. Sua cuique curanda est Dioecesis, & diligenter inuigilandum, ne desint pastores ouibus, utque a caulis arceantur, triste malum lupi. Vocati ergo, ac oppidatim constituti præsbyteri prædicabunt Euangeliū, & docebunt populum scientiam ac uiam Dei.

50. At illud quo compendio? R E S P O N D . Princípio gratiam et bonitatem Dei gratuitam, in Christo exhibita hominibus euangelizant pleno ore. Deinde in catechesin certam redactis digestisque ijs, que de sanctissima Trinitate, præsertim de unigenito Dei Christo Iesu, sentiri ac credi debent,

debent, inculcant eiusmodi sedulō
quasi Christianæ fidei regulam, iu-
.xta quam omnia Ecclesiæ dogmata
exigenda ac dijudicanda. Postremo
instituunt credentem iam, & certis
solidisq; doctrinis imbutum popu-
lum, ad uiuendum redemptori. At
que hoc loco docetur abnegatio
sui, depositio ueteris Adami, stu-
dium nouæ conuersationis ac cons-
uetudinis tam in occulto, quam in
propatulo. Præterea exaudiuntur
crebre exhortationes è cathedris ad
recta charitatis opera, ad'q; oecono-
mica, politica, aulica, & id genus sæ-
cularia, quæ ultimum sortiuntur lo-
cum. Prætereo increpationes opor-
tunas & importunas, in pseudo-
christianos, in hæreticos, hoc est,
oppugnatores ueteris Ecclesiæ, pre-

C terquam

Q V A E S T I O N E S

terquam hic sol aliam non uidit , in
defensores mundanæ uitæ , in uiola-
tores baptismi , in flagitia , breui ter
in omne peccatorum genus .

§1. Verum hac tempestate aliter
sunt Christianorum affecti animi .
R E S P O N S U M. Hominum dic , non Chris-
tianorum . Si tamen me decet corri-
gere catechistam , quo insituente ,
quod recito , didici .

§2. Imò sibi uidentur esse hyper-
bolicos Christiani , qui huic doctrina-
næ generi , non ore tantum ac stylo ,
sed manibus etiam ac pedibus resis-
tunt . R E S P O N D U M. Christiani scilicet ,
qui Christi Euangeliō , Christi Ec-
clesiæ obluctantur .

§3. Ecquid tu tandem genero-
se puer , fili Euangeliū mihi ista con-
trouersia pendente de aperta ueri-
tate

tate dicis? R E S P O N D. Homines
mente corrupti, occasione quorun-
dam incommodorum in Ecclesia,
grauiora inuixerunt incommoda.
Videbant Christianorum uulgas
ceremoniarum cultui plus æquo de-
ditum, fiduciam quandam ponere
in opellis illis, neglecto, ut ipsi qui-
dem prædicant, Christo. Hinc ex-
citata Tragoëdia, detonuerunt, non
tantum in ceremonias & obserua-
tiones, uerum in omnia etiam ope-
ra, siue quæ foris, siue quæ domi
Christiani faciunt, detrahentes ipsi
etiam charitati, cæterisq; fructibus
spiritus sancti, tam iustitiæ opinio-
nem, quam uite possessionem.

§ 4. Quo confisi præsidio isthuc
fecerunt temeratores? R E S P O N D.
Paulinæ scripturæ perperam intel-
lectæ

Q V A E S T I O N E S

lectæ præsidio . Quia enim Paulus Apostolus prædicatione Euangelicæ fidei Mosaicę legis opera fidenter expugnauit, uisus est nostris contentiosulis , omnia semel opera expugnasse, quæcunque etiam credentes factitant charitate duce . Quo errore uix audieris quicquam perniciosius.

55. Igitur inter se diuersa sunt opera legis Mosaicæ, & opera charitatis Euangelicæ ? R E S P O N D . Tam diuersa, quam sunt Moses & Christus. Vanus sim, nisi ipse Pauli contextus dispulsa glossarum nebula, mecum per omnia facit . Et totam litem dirimit Sanctus Lucas Actorum cap. decimoquinto , ubi occasionem Paulinæ disputationis ex professo describit.

56. Quæ

56. Quæ sunt opera legis à Christo abrogata, & ab Apostolis reiecta?

R E S P O N D. Circumcisio praesutij, obseruatio Sabbathi: item neomeniæ seu nouilunij, & festorum Iudaicorum: præterea sacrificiorum secundum legem Mosi celebratio, carnium pisciumq; ceu imundorum abominatio, Aaronici sacerdotij gubernatio, & id genus multa alia Mosis antiquati.

57. Quæ uero sunt opera bona?

R E S P O N D. Quæcunque Christiana charitas dictat, & quicquid in Euangelica doctrina & Apostolis Epistolis præcipitur: Sunt bona illa opera non naturæ humanæ, sed fructus spiritus Christi. Et per istiusmodi seruitur tam Deo, quam proximo.

Q V A E S T I O N E S

58. Est igitur inter opera legis
ac opera bona tenendum discri-
men? R E S P O N D. Et quidem maxi-
mum. Opera enim legis ex Ecclesia
submota sunt Apostolica prædicar-
tione, opera uero bona eadem pre-
dicatione in Ecclesiam inducta. Et
ut intelligibilius loquar, hæc præce-
pta, illa interdicta sunt omnibus ex
æquo Christi professoribus.

59. Quanto interuallo discrepat
opera legis uetita, & opera charita-
tis mandata? R E S P O N D. Non mi-
nore quam synagoga Mosis & Ec-
clesia Christi, quæ, insanus sis, si ea-
dem esse dicas, nec referre putas,
utri des nomen, nisi forte idem ac
unum esse asseras uetus & nouum
Testamentum, umbram et corpus,
figuram & ueritatem.

60.

60. Succurrit ne memoriae exemplum , quo ante oculos collocato , res hæc quæm crassissime possit intelligi : RESPOND. En Galatas , quos primo Ecclesiæ tempore Paulus noster seuero scripto obiurgauit . Verum qua de causa ? Qua alia , nisi quod Mosen cum Christo coniunctum uoluerunt , obseruantes nomica siue legalia illa , quæ supra recessui , præter quam quod Christi etiam Euangelium honore magno dignabantur ? Neque enim Apostolus opera bona in Galatis reprehendit , sed opera legis ; quæ ut non mala erant suo tempore , ita bona regnante Euangelio dici non possint . Quo turpius errant , qui licita aut libera illa Christianis esse publicitus scripserunt .

61. Quid de Romanis, ad quos
est scripta celeberrima Epistola Pau-
li? **R E S P O N D.** In ea idem agit spi-
ritus Domini, quod alibi: Nimi-
rum cauet, ne sibi ludæi, ad Ecclesi-
am recepti, propter opera legis à se
obseruatæ iustiores præ Ethnicis
esse uiderentur: adèquans utrosque
fidei merito. Et quis unquam in
Paulinis literis uidit oppugnari ope-
ra bona, quemadmodum ubique
oppugnata legimus opera legis?

62. Sed quid de iustitia & salu-
te ab operibus detracta? **R E S P O N .**
Nihil, nisi catholicum. Cum Paulo
confitemur, in operibus legis neque
iustitiam consistere, necq; salutem.
Verum ipsis etiam bonis operibus
fidelium iustitiam ac salutem adime-
re, nihil aliud fuerit, quam operanti
gratiæ

gratiæ, & fructibus spiritus ignominiā afferre. Etenim si opera credentium bona, dona Dei sunt in nobis, quid uerat, quo minus dominis Dei iustitiam tribuero, & horum adminiculo credentem æternam uitam hæreditare dixero?

G 3. An non suppetunt scripturæ, quæ & iustitiam, & uitam asscribunt recte ac pie factis Christianorum ruin? **R E S P O N D.** Per multæ, atque hoc quidem in utriusq; Testamento Biblijs. Eas scripturas tamen ita accipimus, ut semper fidei dignitatem anteferamus operū necessitatī. Profecto uix quisquam, hac præsertim ætate nostra, bonis Christianorum factis iustitiam ac uitam attribuere audeat, nisi toties id fecisset spiritus domini sanctarū scripturarū autor.

C v 64.

Q V A E S T I O N E S

64. Licebit ergo Euangelicam uitam Christiani hominis, iustitiam dicere? R E S P O N D. Quid nō liceat? Næ ille iustus, qui operatur iustitiæ am. Et quæ foret dementia, iustitiæ titulo spoliare eum, qui opera iustitiæ facit, instinctu spiritus, impulsu charitatis, id ipsum denique Christo & docente & iubente?

65. At uero qui potest iustitia tribuit tam fidei, quam factis credentium? R E S P O N. Imo qui nō potest? An non tam fides, quam opera fideliū bona eiusdem Dei dona, eiusdem spiritus fructus, eiusdem gratiæ merita sunt? Si qui credit iustus est, cur nō eodem iure iustus est, qui facit iustitiam? Intelligis autem haud dubie, me loqui de operibus seu bonis factis fidem consequentibus, nō præ-

præcedentibus. Fide inchoatur ius
stitia, charitate consumatur. Ausim
liberius dicere, fidem uidelicet per
opera charitatis non secus, quam
corpus per animam uegetari. Tolle
opera, & fidem sustuleris.

66. Non igitur opponenda est
fides præceptis Noui Testamenti?
RESPON. Audisti sententiam catho-
licam, ab hac dissentire, religio est.
Si fides opponenda esset præceptis
Euangelij, quemadmodum eā Apo-
stolus opponit legi Mosi, conseque-
retur, rejcienda esse nobis præcepta
ac parçenes Euangelicas, quemad-
modum reiçimus legem Mosaicā:
nec ad nos quicquam pertineret in
nocentiae studium. Imo tam essent
Christianis respuenda opera bona,
quam opera legis respuunt.

Q V A E S T I O N E S

67. Quid prisci Ecclesie heroës?
Num illi quoque nouum hoc do-
ctrinæ genus secuti sunt, quo hodie
gloriantur, quibus in consilio est ui-
ctoriæ cupiditas? R E S P O N D. Minis-
me, sic me ueritas amet. Persuassissi-
mum mihi habeo, Ecclesiasticos à
primordio nostræ religionis usque
in hæc tempora neque legisse, necq;
intellexisse unquam dialexim Pau-
li de iustificatione contra bona ope-
ra.

68. Hactenus de doctrina. Hanc
Baptismus sequi solebat. De eo igis-
tur mysterio quid tu nobis adfers?
R E S P O N D. Aqua & spiritu constat
hoc sacramentum: præterea uerbo
& fide. Qui quaternio in Ecclesia
Christianâ maximi momenti sit os-
portet.

69. Finitione aliqua describe mihi Baptismum. **R E S P O N D.** Baptisma lauachrum est Ecclesiae, quo, per uirtutem spiritus sancti, accedente uerbo Dei, a' labe gentilitia, & a' peccatis præteritis abluitur homo, simulq; ad uitæ nouitatem regeneratur.

70. Igitur a' Baptismo nouam uitam ordiri hominem addecet? **R E S P O N D.** Vtique. Vetus enim uita morti est obnoxia, nec potest Adæ filius, si in ea contumaciter perseueret, seruari. Optime nobiscum agetur, si baptisma peccati finis, & uirtutis initium nobis re ipsa fuerit.

71. Quæ noua uita? quæ uetus est? **R E S P O N D.** Vetus uita prior illa conuersatio est, ac impura ante gratiam uel acceptam, uel cognitam;

Q V A E S T I O N E S

tam: Noua uero, est Christiana conuersatio, gratiae tempore, a' criminis atque ethnicismi macula immunis. Breuiter, uetus, est ethnica uita, Nova, Euangelica.

72. Quis est Baptismi usus? R E= S P O N D. Multiplex. Per hunc accipimur adeo q̄ in serimur in Ecclesiā Christi. Per hunc contingit catechumenis remissio peccatorū. Per hunc seruamur, ut olim octo animæ in arca Diluuij, si adsit charitas ex puro corde & conscientia bona, & fide non simulata. Per hūc admonemur corrigendorum morum. Summa, hoc sacramentum facit ex catechumenis Christianos, ex Filijs sæculi huius filios Ecclesiæ matris.

73. Aiunt Baptismati Confirmationem succedere; num ita se habet?

R E S P.

RESPOND. Ajunt, & ita se res habet: Nam eo sacro ritu confirmamur in recepto Euangeli filij Dei, & prælata crucis specie animamur ad libertatem publicæ confessionis inter medios hostes. Solidati in fide fortiter resistimus diabolo, & omnibus eius angelis. Ea est uis Dei, quam uerbo affore credimus. Neque enim est aliud ualidius effectiusq; sacro sancto nomine diuinæ Triadis, quo nos & tingimur, & confirmamur, omnia in gloriam Dei.

74. Liturgię aut Eucharistię negotiū permagni faciunt, quotquot Christi nomen ex animo nominant. Edissere tu paulisper me teste super eo sacramento. R E S P O N D. Duobus modis de hoc agi cōuenit. Aut

Q V A E S T I O N E S

Aut enim in altari conficitur , aut
inde accipitur . Sacerdos conficit , po-
pulus accipit . Debent enim omnia
secundum ordinem in Ecclesia fies-
ri . Ordo uniuersum constituit , ins-
quit Nazianzenus .

75. Aliud igitur officium sacer-
dotis , aliud laici ? R E S P O . Omnino .
Non aliter ac diuersa inter se sunt ,
porrigere & accipere . Secundum
officium quidem maior est dignitas
porrigentis , minor accipientis : sed
secundum fidem eadem utriusque ,
Sacerdos Christi uice porrigit , po-
pulus accipit Apostolorum loco .
Necessum est autem , ut suo uterque
officio satisfaciat , ne uituperetur mi-
nisterium circa tantum mysterium .

76. Quod officium sacerdotis ?
quod populi ? R E S P O N D . Ut utris-
que

que se gerant per omnia, quemadmodum habet exemplaria siue prescripta veteris Ecclesiæ: hic offerendo, ille edendo ac bibendo. Fit vero istud alicubi quotidie, alicubi per hebdomadem dierum, ritu pulcherrimo, sacris religiose ac reuerenter tractatis: nec alijs in locis, nisi in templis ad sacram usum dedicatis.

77. Quam ob causam, & cui usui denique paratur mensa illa Domini? RESPOND. In memoriam, inqꝫ annunciationem passionis ac mortis Dominicæ. Utque hoc sacro officio ab Ecclesia gratiæ agantur cœlesti patri, pro tam immenso redemptionis beneficio. Præterea, ut Christi Iesu carni ac sanguini participantes, unum cum illo corpus efficiamur, adeoqꝫ id iampridē effe-

Dcti, in

Q V A E S T I O N E S

cti, in illo crescamus, et roboremur,
donec omnes occurramus in uirum
perfectum.

78. Sed non cuiuis est hanc ad-
ire mensam? R E S P O N D . Quicunq;
seipsum antea probarit ac excusse-
rit, num bonam & sine offendiculo
conscientiam habeat erga Deum et
homines . Nam quotquot flagitijs
cooperti abiurato mundo et diabo
lo seruiunt, illi se hoc sacerrimo con-
uiuio indignos constituunt . Cibus
potus q; Ecclesiasticorum est, non
mundanorum . Hic Christiani ac-
cumbunt, non pagani.

79. Ceterum quid est Metanęa,
nos pœnitentiam dicimus? R E S P O .
Abundantioris bonitatis diuine er-
ga nos documentum . A' lauachro
regenerationis seu Baptismate non
lices.

licebat nobis coinquinare pedes,
 nec ad uolutabrum reuerti, atta-
 men quando præoccupati, nec ita
 uolentes, delicto aliquo, præce-
 ptum domini transgressi fuerimus,
 non protinus in tartarum præcipi-
 tat nos optimus Deus, sed uere resis-
 pientibus parcit, nec punit reos.
 Verum ut mortem peccatoris non
 uult mitis pater, ita non est iniulta
 tem uolens Deus.

80. Quid requirit poenitentia
 Christianorum? R E S P O N. Cor con-
 tritum, seu animi cruciatus ob com-
 missa. Præter hoc internum, poscit
 etiam Exomologesin, nos dicimus
 Confessionem commissorum, tam
 Deo quam presbytero, pudore po-
 sito, ac ingenue factam. Quotidiana
 delicta, quotidianam exigunt poe-

D ij nitens

Q V A E S T I O N E S

nitentiam , contritionem ac confessio
nem, ad consequendam remissio
nis ueniam. Tutius multo est, time
re Deum , & non delinquere. Im
pie faciunt , non stulte tantum , qui
solutionis promissione fisi, peccare
pergunt . Malo spiritu ducuntur,
qui contempta conscientia , & ne
glecta poenitentia, in Christi satisfa
ctionem peccant.

81. Contigit ne post hac admissi
remissio, sola sanguinis effusi credu
litate? R E S P O N D. Per fidem simul
& poenitentiam assequimur offen
sæ remissam . Claves enim Ecclesiæ
plurimi, et quidem merito facimus.
Non poenitenti nihil remittitur.
Sanguine Christi emundamur ab
omnibus iniquitatibus nostris , si
conuersi fuerimus , si sacrificemus
cor

cor contritum, si remittamus fratribus delicta sua de cordibus nostris, si confiteamur peccata nostra. Disctum est: Noli amplius peccare.

82. Quid si manifesta crimina in Ecclesiæ foro depræhendantur? Est & illorum tam facilis absolutio?
R E S P O N D. Qui facilem omnium æquæ peccatorum remissionem uen ditant, ij tam se, quām alios exitias liter seducunt. Multos a' maleficiis soluunt, quos olim apud Tribunal iudicis ligatos esse comparent. Nam clamant pax quum non sit pax.

83. Age, quid ergo de compertis in Ecclesia criminibus?
R E S P O N S. Aduersus fratum crimina habet Ecclesia institutam Excommunicationem, quæ uirga siue uinculum

D ij Eccles

Q V A E S T I O N E S

Ecclesiæ dicitur. Hac enim ferula cohibet flagitosos , arcens illos ab altari , imo a' Templi etiam ingressu , ne contagio ad alios serpente , plures impune audeant idem facinus.

84. Est'ne spes reliqua de excommunicato recipiendo rursus in Ecclesiam , a' qua suo merito excidit ? R E S P O N D . Relinquitur quidem ueniæ spes aliqua , sed ubi legittima satisfactione placarit iuste irascentem Ecclesiam . Per hoc enim medium redit cum illa in gratiam criminosis.

85. Incunabula mihi surgentis Ecclesiæ narras : uerum quid factu opus, posteaquam in tantum adoleuit, siue, ut Dominus ait, abundauit eius iniqüitas ? R E S P O N D . Hoc magis

magis exerenda erat hæc potestas, in ædificationem Ecclesiæ data. Pus-
endum crimen est, crimina non
coercere. Nec fuerit quicquam,
quod Episcopos et presbyteros co-
ram Deo atrocius accuset, quam
huius rei neglectus. Si utraque clas-
uis de substantia Ecclesiæ est, mis-
rum, ni de Ecclesiæ substantia fue-
rit Excommunicatio altera quip-
pe clavis?

86. Ecclesia tot tantisq; charis-
matibus, aut donis spiritus decora-
ta non est, quemadmodum olim
erat. RESPOND. Evidem fatemur
hoc, non sine gemitu. Aurum ob-
scuratum est. Quæruntur uxæ, in-
ueniuntur labruscæ. Creuit multi-
tudine, decreuit pietate Christianissi-
mus. Attamen pro charismatis, que-

D iiiij super-

Q V A E S T I O N E S

super sunt hodie in Ecclesia , gratias agimus munifico patri , dicētes una nimiriter : Misericordiae Domini , quod uel tantillum supereft . Lin guarum donum , quo gloriamur , studio nobis , non miraculo contin git . Prophetia nulla suppetit , nisi so lam scripturæ exegesim comminisci uelis . Ex astris nunc , gentilium more , prophetatur : atq; hinc pro gnostica illa . Genethliacos et Chiro mantas habemus , Thaumaturgos non habemus . Nec Iatricam aliam nouit Christianismus noster , quam & callet , & exercet Ethnicismus .

87. Est , quod doleamus , uerum senescentis Ecclesiæ deliquium alio tempore locoue deplorandum pu tamus . Tu in præsentiarum , ut res cta' progrediamur , sanctimoniam quid

quid uoces, differito. R E S P O N D . Ec
clesia citra sanctimoniam ac lauda-
ram uitæ disciplinam, nescio an Ec-
clesiæ nomen tueri queat. Sancti
estote, inquit Dominus, quia ego
sanctus sum. Nec temere uocatur
Ecclesia sancta; item sine ruga et ma-
cula. Certe extra sanctimoniam E-
uangelicam uix quisquam uidebit
Deum. Voco autem sanctimonis-
am, uitam Christo dignam, & cum
Euangelio congruentem. Discipli-
na ceu sale conditum ac conseruatur
ingens Ecclesiæ corpus. Pluribus
uerbis opus non est. Tolle discipli-
nam, & Ecclesiam destruxeris.

88. Num consistit sanctitas ac
disciplina in fide tantum? R E S P O N .
Ut iustitia in fide tantum non con-
sistit, ita nec sanctitas, multo minus

D v disci-

Q V A E S T I O N E S

disciplina : Sita uero ea est in donis ac fructibus spiritus sancti ? Etenim a' spiritu sancto sanctitas proficisciatur, & hæc ostenditur bonis ac sanctis operibus , tam publice quam domestice . Si arbor bona est & sancta , bonos sanctos & fructus ferat oportet , qui fructus maneant . Hypocrisis sanctitatis simia , non habet partem in regno Dei , qui cor insuetetur .

89. Cruce ne unquam caruit Ecclesia ? R E S P O N D . Nunquam si singula eius membra respicias . Qui pie uiuunt , impie uapulant . Tanta est inuidia satanæ . Crux Ecclesiastis membris est non solum a' Saracenis , uerum etiam ab Hæreticis . Imò mala uincinia iustum Lot excruciat . Etenim quo deterior mundus fit ,

fit, tanto peius audit apud illum discipulus Domini. Dissimilitudo morum nobis odiū conciliat. Christiani Christo, mundani mūdo placere satagant. Et illo procedit ira diaboli, ut nec hodie suis careat martyribus Ecclesia. Horum crux crecit germana pietas.

90. Verum, qualis pugna literaria est in Ecclesia cum extrarijs?
R E S P O N D. Non parua. Non quia satanas per ministros suos antichristianismum semper ac ubique molestatur, induit spiritus Domini viros propheticos uirtute multa, qui contra nitantur, iam dicendo, iam scribendo. Alibi suus comitati locus est, hic acriter redarguendi sunt Mahometistæ pariter & haereticistæ, ut Christo sua gloria vindicetur. Spes stat

Q V A E S T I O N E S

Etat ad Episcopos id officij, necnon
ad Theologos, linguarum rerum
que peritia instructos, et spiritu prin-
cipali præditos. Hos scriptores, re-
ligionis nostræ defensores, multæ
tribulationes comitari solent, ut est
ijs satan infensior.

91. Monasticen alij suauiter irri-
dent, alij hostiliter insectantur, tun-
illam loco aliquo Ecclesiæ digna-
ris? R E S P O N D. Non ego tantum,
sed sanctissimi quique homines et-
iam, statim post Apostolos hoc uis-
tæ institutum summopere proba-
runt. Eiusmodi negare uelle, eges-
giæ sit impudentiæ, irridere uero et
insectari, notæ impietatis. Olim
propè melior Ecclesiæ pars Mona-
stica erat, omni uirtutum genere re-
dimita.

92. Sed quid horum nostris sæcu-
lis? RESPOND. Ergo ne omnia tur-
banda ac miscenda, siquidem no-
stris sæculis cum prioribus non o-
mnino conuenit? Magis erat ex re
Ecclesiæ futurum, si corrigerentur
praua, quam si dirutis ac abolitis
omnibus sine delectu, ē malis pessi-
ma passim oriri pateremur. Nostro
quidem tempore cœperunt plera-
que Monasteria aliquo modo res-
dire ad mentem, dum relictis nugis
sæueriora tractant. Conticuit nunc
ferè Matæologia illa toties repræ-
hensa, toties explosa, & reuolui di-
urna nocturnaque manu cœperunt
sacra Biblia, una cum uetusissimis
ac eruditissimis Ecclesiæ scriptoriis
bus, quorum copia nunc in illorum
Bibliothecis uisitatur. Quin exaudi-
untur

Q V A E S T I O N E S

untur etiam in templis Monachicis
abunde tolerabiles contiones , res
etiam Theologiam magna ex parte
respicientes . Videmus euanescente
fictiones , uidemus superstitionis ua
rias formas occidere . Quo igitur fu
rore nunc extirpare atq; delere spis
ritosi nouatores Monasteria omnia
uolunt , cum se illa multis in rebus
emendent , adq; ueritatis studium
animum adjiciant ? An hoc uiden
tur agere , ne reliqui sint , qui Ca
tholicum Euangelium prædicent ?
Extinctis omnibus Monachis &
sacerdotibus facile trahent suam in
nassam leue uulgus . Comperimus è
Monasterijs excellentes aliquot ui
ros orbi prouenisse , atque hoc re
gnante adhuc barbarie : quanta spes
ergo reliqua fœlicissimi prouentus

ex

ex eisdem procedente tempore.

93. Ultra crepidas futor. Puerum esse te memineris, non grauem alio quem Oratorem. Omissis Monachis, alio feramur. Virginitas & uirginitas semper ne in Ecclesia floruit?

RESPON. Admodum. Apostolica Ecclesia ut monachis, ita uirginibus ac uiduis nunquam caruit, quippe ijs hominibus, qui se colendo Deo totos addixerant: nec ad aliud uacabant, nisi ad exercitium pietatis, & meditationem rerum coelestium, a quibus cognoscendi sui ipsius accastigandæ uitæ illustrissimum exemplum coniugati solebant accipere. Notare hoc quoque loco, adeoque omnibus quos obiter perstrinxí antecclasticos possem, nisi tu me iam, ac si septa puerilia transcen-
dissem,

QVÆSTIONES

dissem, iure merito obiurgauisses.
Me parere, tibi par est

94. De cultu Dei catholice sensis, sat scio, Dic tantum, quomodo colitur Deus? **R E S P O N D.** Supra eam quæstiunculam absolui: Spiritu quidem & ueritate colendus est Deus, sed tamen hinc non excluduntur externæ obseruationes, ut, pote Sacramenta, & alia quædam. Certe sine spiritu & ueritate nihil omnium peragi potest in Dei cultu Ecclesiastico, quod ipsi Deo placeat.

95. Num pertinet ad diuinum cultum Psalmodia, precatio, lectio, gratiarumactio, iejunatio, largitio? **R E S P O N D.** Etiam Domine. Nam ipsis ac similibus rebus latrìa Deo nostro præstatur, si è spiritu & ueritate nata

te nascatur actio , non secundum carnem & simulationem . Reuera non est Christianus , qui eo pacto Deum non colit , & eius gratiam ambit . Non indiget isto aut alio cultu Deus , at nos indigemus . Deus est uel citra omnem cultum . Nos autem filij Dei non sumus , nisi Deum colamus , amando , metuendo , glorificando , &c.

96. Varia est digladiatio de ceteris remonijis . Quæ tua de his sententia : R E S P O N D . Abunde orthodoxa . Ceremonijs Ecclesiam spoliare , delyrare est : nec id hodie faciunt , nisi male sana capitula . Discerno , dignoscōq; solennes ritus a' quibusdā , nescio quibus , Et a' provincialibus oecumenicos . Ecclesiam non pudefacimus , Religionem non
E prodi-

Q V A E S T I O N E S

prodimus. Nec possimus esse Catholici, si ea, quæ ab Apostolis uelut per manus tradita longi temporis usu recepimus, ceu impia in gratiam schismatis aboleamus. Quin et ceremonias quasdam, ueteri Ecclesiæ non perinde obseruatas, nolimus temere damnari ac rejici, si scripturis sanctis non contra ueniant. Cæterum si qua idololatriæ species ulla in re depræhensa & probabili ter demonstrata fuerit, est, quod exibiles, condemnes, aboleas. Ordinem leui de causa turbare, non est sapientum hominum.

97. Quid de publico cantu Ecclesiæ? R E S P O N . Recte toleratur, & operæ pretium faciunt, qui spiritalis illas odas aduersus irrumpentes conturbatores calamo defendunt.

Si

Si quæ uero cantiones minus catholice sunt, præterquam quod non nihil nugacitatis habent, has nemo uetat, quin mutes, uel si res ita fert, prorsus eradas: quodquidem decet Ecclesiam, canere legeréue, quod abhorreat à uero.

98. De diuis seu superis in Para
diso quid, te obsecro, sentiendum
est: **R E S P O N D.** Honorandos sentio
Sanctos, non adorandos. Abiunt
enim à se superstitiones adoratores
hac uoce: Deum adora. Neque ta-
men non compellandi pio affectu
sunt, ut precentur Deum pro Eccle-
siæ bono statu. Alioqui nihil auxilij
ab ijs expectandum, nec quid spei
in illis collocandum esse credimus.
A' Deo sanitas à Deo salus.

99. Quid de relictis Superorum
E ij sacris

Q V A E S T I O N E S

sacris ossiculis , aut cineribus ? R E S P O N D . Reuerenter asseruandas es se eas reliquias recte opinamur , nul li adorationi uero exponendas . Cir cumferre , ac religiose osculari licet pijs hominibus . Siquidem eadem nobiscum cum illis communio , & id genus ueneratione officij Christiani commonemur , uidelicet ut ijsdem uestigijs Christum insequa mur.

100. Iconas sanctorum templis ejiciunt quidam , Num idem Catholice factitandum ? R E S P O N D . Adorari ne ipsam quidem Dei icona licet , tantum abest , ut nos incuruare genua deceat coram Diuorum imaginibus . Statuae igitur & similitudines Dei , quibus Diuinus honor impenditur , è medio tollendae pariter

pariter et puniendi idololatre sunt.
In pictura minus est periculi. Scul-
ptilia ac fusilia sæpenumero patue-
runt occultæ impietati. Et ea specie
Iudæos ac Turcas, ut plurimum,
offendimus, ac religione deterrui-
mus.

JO1. Festi dies Ecclesiæ sunt, nec
ne? **R E S P O N D.** Habet quidem Ec-
clesia suas ferias a' traditione, sed
præter modum auctas superiore se-
culo, id'q; ad pessimos abusus. Quo
magis conueniebat, harum nume-
rum minui. Impendit uero Ecclesia
ferias, non luxui mundano, sed cul-
tui diuino.

JO2. Rixantur etiam de esu car-
nium nostri homines, quid tu pro-
nuncias? **R E S P O N D.** Epicuri de gres-
ge porci, nihil nisi carnem sapiunt,
E iij spirant,

Q V A E S T I O N E S

spirant, olent, Catholici Ecclesiæ filij ut ieunia probamus, ita abstinentiam à carnis cuiusvis usu ieuniorum tempore laudamus. Nec tamen arridet nobis præposterus ille rigor quorundam prælatorum, quo pauperes aggrauant, & ipsi pro sua interim libidine laudatissima queque esitant eximij lurcones. Male agitur cum Christiano, si populous præter necessitatem adiaphoris degrauetur. Multa publico Ecclesiæ ordini dari conuenit, Is si expectatur, nihil fuerit, quod contra murmures.

103. Quæ est Synodorum utilitas? R E S P O N D. Longe maxima illarum est tam utilitas, quam necessitas: Id quod nullo alio argumento in præsens probaro, quam calamita

te

te hodierna. Etenim si decennales synodos celebrauissent nauis Petris næ gubernatores hactenus hanc Ecclesię confusionem, hanc religio-
nis perturbationem, mihi crede, nō uideremus. In ciuitate, cessante iudicio forensi, solet æquitas opprimi,
& principatum tenere iniquitas: non alio pacto euenit in Ecclesia, si
lente Concilio.

104. Num huic incommodo mes-
deri potest uisitatio, à qua Episcopi
nomen ducunt? RESPOND. Non
per omnia. Nam concilij negotium
œcumenicum & uniuersale est, quē
admodum est ecclesia. Propositum
Visitationis in hoc consistit, ut pa-
rochiæ prouinciales communio-
nis catholicæ consortes & siant, &
maneant. Primum igitur eo uisitat

E III Epis

Q V A E S T I O N E S

Episcopus , ne suboriatur alicubi
schisma , quæ est scissura Catholicæ
unitatis: Deinde ut omnia passim in
Ecclesijs ad gnomona scripturæ , &
Patrum uetustissimorum decreta ,
exigantur atque dñjudicentur. Po-
stremo ut paroetij , quos & paro-
chos dicunt , audiantur , fiatque iudi-
cium partim de doctrina , partim de
uita . Doctrina si inuenietur ortho-
doxa , ac^p Patribus Apostolicis nis-
hil dissonans , approbatur . Dein si
uita doctrinæ congruit , nihil deside-
rabitur in pastore tali . Conuersatio
sacerdotalis depicta nobis est ante
oculos ab Apostolo , si alioqui de-
esseret uiuēdi norma , lā ipsi etiam Epi-
scopi , Christiano spiritu ad omnia
sacra munia instructi sint oportet.

Sal

Sal enim si infatuatum fuerit, &c.
Ipsi norunt hoc a' quo sit dictum,
ubi scriptum.

jos. Verum heus tu, siue bene
hoc est Euangilio digne, siue male,
et secundum carnem uixerimus, ap/
propinquamus ad portas mortis.
Quid igitur tum fiet? RESPOND.
Qui contempto mundo, peregrin/
nationem suam immaculatam ser/
uare studuit, ille bene habebit
in nouissimo. Aegrotan/
tis curam agit com/
munis Eccles/
sia. Ac/
cerfitus presbiter ungit si/
delem, oratur pro eo
uotis ardens
tissimis.

E v Nec

Q V A E S T . C A T E C H .

Nec defuncti cura in uniuersum
abijcitur: unum enim cor
pus sumus, siue uiui,
siue mortui su-
mus.

F I N I S Q V A E S T I O N V M
C A T E C H I S T I C A =
R V M .

